

16. Шиманюк А.П. Биология древесных и кустарниковых пород СССР / П.А. Шиманюк. – М. : Изд-во "Просвещение", 1964. – 478 с.
17. Щепотьєв Ф.Л. Горіхи / Ф.Л. Щепотьєв, Ф.А. Павленко, О.А. Ріхтер. – К. : Вид-во Урожай", 1987. – 184 с.
18. Швиденко А.Й. Культура ореха чёрного / А.Й. Швиденко, П.А. Цыганков. – Львов : Изд-во "Выща шк.", 1978. – 346 с.
19. Эйзенрейх Х. Быстрорастущие древесные породы / Х. Эйзенрейх. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1959. – 508 с.

**Ищук Г.П. Зимо- и морозоустойчивость североамериканских видов рода *Juglans* L. в условиях Правобережной Лесостепи Украины**

На основе анализа литературных данных, визуальных наблюдений и экспериментальных исследований установлено, что зимостойкость *J. nigra* L., *J. cinerea* L. в условиях Правобережной Лесостепи Украины составляет 1 балл, а *J. rupestris* Engelm. *J. californica* Wats., *J. major* (Torr.) Heller., *J. hindsii* (Jeps.) Reder) – 2-3 балла по шкале С.Я. Соколовой. Наивысшей относительной морозоустойчивостью в период глубокого и вынужденного покоя характеризуется *J. cinerea*, а самой низкой – *J. rupestris*. Наиболее уязвимыми у всех исследуемых видов рода *Juglans* при искусственном промораживании оказались камбий и кора верхнего междоузлия а также почка.

**Ключевые слова:** орехи, зимостойкость, морозоустойчивость, побег, почка, камбий, кора.

**Ishchuk H.P. Tolerance for winter and frost conditions of North-American species of *Juglans* L. sort in the right-bank forest-steppe zone of Ukraine**

Tolerance for winter conditions of *J. nigra* L., *J. cinerea* L. in the Right-Bank Forest-Steppe zone of Ukraine is 1 point but *rupestris* Engelm. *J. californica* Wats., *J. major* (Torr.) Heller., *J. hindsii* (Jeps.) Reder) are 2-3 points according to the Sokolov's scale. This information was determined on the basis of literary facts, visual observation and experiments. *J. cinerea* showed the highest relative tolerance for frost conditions in the period of true and forced dormancy but *J. rupestris* got the lowest mark. Cambium, top interstice bark and bud turned out to be the weakest in all species of *Juglans* sort under artificial icing.

**Keywords:** nuts, tolerance for winter conditions, tolerance for frost conditions, sprouting, bud, cambium, bark.

УДК 630\*1

Ст. наук. співроб. В.Д. Ваколюк – ДП Вінницька ЛНДС;  
директор В.Н. Дяченко – ДП "Чечельницький ЛГ"

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГРУПОВО-ПОСТУПОВИХ РУБАНЬ  
У ЗРІЛИХ ДУБОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ДЕРЖАВНОГО  
ПІДПРИЄМСТВА "ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКЕ ЛІСОВЕ  
ГОСПОДАРСТВО"**

Наведено результати групово-поступових рубань у зрілих дубових насадженнях за різними схемами розташування вікон на місцевості. Вжито комплекс заходів зі сприяння природному поновленню деревостанів із різною густиною шпигування жолудів дуба звичайного. Залишено контрольні вікна без сприяння природному поновленню та для порівняння висаджено однорічні сіянці дуба звичайного також ділянками.

**Ключові слова:** групово-поступове рубання, вікна, підріст, природне поновлення.

У лісах України на засадах екологічно орієнтованого господарства, поступовим рубанням потрібно приділити належну увагу.

30 березня 2010 р. у Бритавському лісництві ДП "Чечельницьке ЛГ" на площі 9 га ми здійснили заходи зі сприяння природному поновленню дуба звичайного на вікнах групово-поступового рубання. Вікна було створено взимку 2010 р. із розрахунку по п'ять штук на гектарі діаметром у середньому близько 30 м. На вікнах видалили підлісок та зачистили їх від хмизу. Восени 2009 р. у цих лісостанах спостерігався урожай жолудів дуба звичайного близько 3 балів за шкалою Каппера. У 2004 р. на цій ділянці уже здійснювали групово-поступове рубання на площі один га із вирубуванням п'яти вікон без сприяння природному поновленню. Підріст дуба звичайного на вказаних вікнах нині перебуває у доброму стані, висотою у середньому до двох метрів. Ділянка лісу розташована на крутосхилі північної експозиції.

Сприяння природному поновленню виконували шляхом шпигування жолудів ділянками у середньому по 15 жолудів на кожній розміром  $0,7 \times 0,7$  м. Шпигування, зокрема ділянками, виконували для того, щоб у майбутньому мати змогу для порівняння стану підросту дуба безпосередньо на ділянках та поза їх межами. Вікна пронумерували і здійснили картування ділянок на кожному.

Вікно № 6 має форму еліпса, розміщеного довгою стороною із заходу на схід, розмірами  $27 \times 23$  м. На цьому вікні розмістили 17 ділянок по 25 жолудів на кожній. На вікні № 7 висадили однорічні сіянці дуба звичайного. Восьме вікно залишили для контролю без сприяння природному поновленню. Вікно № 9 також має форму еліпса, розміщеного довжиною із заходу на схід, розмірами  $38 \times 28$  м. На вікні розмістили 32 ділянки з десятьма жолудями на кожній. Вікно № 10 має форму кола із діаметром 22 м. На вікні – 26 ділянок по 10 жолудів.

Дані щодо вікон групово-поступового рубання наведено у табл. 1.

У Крамарівській дачі Дохнянського лісництва, кв. № 57, в. №4 лісовий масив розташований на рівному пагорбі. Групово-поступове рубання виконували вузькою смугою у два ряди вікон. Загальна площа, відведена під рубання – 5 га. Всього на ділянці вирубали 20 вікон, по чотири на 1 га. На деяких вікнах залишали насіннєві дерева дуба звичайного, переважно по центру вікна. Поступове рубання розраховане на три прийоми. Перший – вибірка вікон, другий – вирубування дерев посередині між двома рядами вікон і третій – вирубування дерев по краю ділянки між вікнами.

Вікно № 1 має діаметр 21 м. На ньому розміщено 42 ділянки по колу в три ряди через два метри по 15 жолудів на кожній. У центрі вікна залишено насіннєве дерево дуба звичайного віком 100 років. Вікно № 2 у формі еліпса має розміри  $23 \times 20$  м. На ньому посадили однорічні сіянці також ділянками розміром  $0,7 \times 0,7$  м у три ряди через кожних два метри по шість сіянців на ділянці. Відстань між рядами 3 м. Далі у табл. № 2 частково наведено характеристику вікон групово-поступового рубання.

**Табл. 1. Характеристика вікон групово-поступового рубання у ДП "Чечельницький ЛГ", Бритацьке л-во, кв. №47, в. №1**

| № вікна | Форма | Розмір, м | Розміщення по площі | Кількість ділянок, шт. | Кількість жолудів на кожній, шт. |
|---------|-------|-----------|---------------------|------------------------|----------------------------------|
| 11      | коло  | 28        | -                   | 37                     | 15                               |
| 12      | коло  | 30        | -                   | 50                     | 18                               |
| 13      | еліпс | 27/17     | Півн-півд           | 48                     | 20                               |
| 14      | коло  | 24        | -                   | 38                     | 20                               |
| 15      | коло  | 25        | -                   | 37                     | 20                               |
| 16      | еліпс | 35/24     | Півн-півд           | 70                     | 15                               |
| 17      | еліпс | 34/26     | Півн-півд           | 80                     | 15                               |
| 18      | коло  | 28        | -                   | 60                     | 15                               |
| 19      | еліпс | 36/18     | Півн-півд           | 58                     | 20                               |
| 20      | еліпс | 40/25     | Півн-півд           | 76                     | 18                               |
| 21      | еліпс | 22/12     | Півн-півд           | 23                     | 15                               |
| 22      | коло  | 20        | -                   | 31                     | 15                               |
| 23      | коло  | 28        | -                   | 46                     | 15                               |
| 24      | коло  | 17        | -                   | 35                     | 18                               |
| 25      | коло  | 22        | -                   | 32                     | 15                               |
| 26      | еліпс | 18/11     | Захід-схід          | 17                     | 10                               |
| 27      | коло  | 18        | -                   | 25                     | 18                               |
| 28      | коло  | 15        | -                   | 30                     | 15                               |
| 29      | еліпс | 26/15     | Захід-схід          | 31                     | 15                               |
| 30      | коло  | 21        | -                   | 35                     | 10                               |
| 31      | коло  | 25        | -                   | 50                     | 15                               |
| 32      | коло  | 25        | -                   | 35                     | 18                               |
| 33      | коло  | 19        | -                   | 12                     | 10                               |
| 34      | коло  | 19        | -                   | 32                     | 12                               |
| 35      | коло  | 25        | -                   | 65                     | 15                               |
| 36      | коло  | 21        | -                   | 28                     | 20                               |
| 37      | еліпс | 32/20     | -                   | 40                     | 18                               |
| 38      | коло  | 21        | -                   | 22                     | 18                               |
| 39      | еліпс | 31/22     | Захід-схід          | 34                     | 15                               |
| 40      | коло  | 20        | -                   | 38                     | 18                               |
| 41      | коло  | 26        | -                   | 48                     | 18                               |
| 42      | коло  | 19        | -                   | 15                     | 15                               |
| 43      | еліпс | 49/17     | Півн-півд           | 31                     | 6                                |
| 44      | коло  | 14        | -                   | 10                     | 15                               |

**Табл. 2. Характеристика вікон групово-поступового рубання у ДП "Чечельницький ЛГ", Дохнянське л-во, кв. № 57, в. №4**

| № вікна | Форма | Розмір, м | Розміщення по площі | Кількість ділянок, шт. | Кількість жолудів на кожній, шт. |
|---------|-------|-----------|---------------------|------------------------|----------------------------------|
| 3       | еліпс | 27/15     | Півн-півд           | 22                     | 25                               |
| 4       | еліпс | 20/15     | Півн-півд           | 30                     | 22                               |
| 5       | коло  | 18        | -                   | 34                     | 18                               |
| 6       | коло  | 17        | -                   | 27                     | 15                               |
| 7       | коло  | 22        | -                   | 45                     | 10                               |

У Червоно-Греблянському лісництві в урочищі Паланка кв. № 64, в. № 3 групово-поступове рубання здійснили на площі 9 га довгою смугою, час-

тина якої розташована на рівному пагорбі, а решта – на схилі південної експозиції. Розміщення ділянок рубань з різним нахилом рельєфу відносно сторін світу дасть змогу порівняти вплив температурного режиму на хід природного відновлення лісів, а різні схеми розташування ділянок на вікнах та різна густина ущільнення жолудів на них по-різному вплинуть на стан підросту дуба звичайного.

### Література

1. Вакулук П.Г. Лісовідновлення та лісорозведення в рівнинних районах України / П.Г. Вакулук, В.І. Самоплавський. – Фастів : Вид-во "Поліфаст", 1998. – 15 с.
2. Дуб – порода третього тисячелеття // Сборник научных трудов. – Гомель, 1998. – Вип. 48. – 260 с.
3. Мелехов И.С. Лесоводство. – М. : ВО Агропромиздат, 1989. – С. 163-174.
4. Молчанов А.А. Формирование и рост дуба на вырубках в лесостепи / А.А. Молчанов, В.А. Губарева. – М. : Изд-во "Наука", 1965. – 94 с.
5. Ткач В.П. Лісові ресурси України: стан, шляхи переходу на принципи невиснажливого лісокористування, збереження ландшафтного біорізноманіття / В.П. Ткач, В.М. Михалків // Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття в Україні: стан та перспективи. – К. : Вид-во "Хімджест", 2003. – С. 107-127.

#### **Ваколюк В.Д., Дяченко В.Н. Внедрение группово-постепенных рубок в зрелых дубовых насаждениях ДП "Чечельницкое ЛГ"**

Приведены результаты группово-постепенных рубок в зрелых дубовых насаждениях по разным схемам расположения окон на местности. Употреблен комплекс мероприятий по содействию естественному возобновлению древостоев с разной плотностью шпигования желудей дуба обыкновенного. Оставлены контрольные окна без содействия естественному возобновлению и для сравнения высажены однолетние сеянцы дуба обыкновенного также участками.

**Ключевые слова:** группово-постепенная рубка, окна, подрост, естественное возобновление.

#### **Vakolyuk V.D., Dyachenko V.N. Introduction of group-gradual fells for the mature oak planting of SE "Chechel'nick forestry"**

The results of lead through of group-gradual fells are resulted in the mature oak planting after different layout of windows charts on locality. The complex of measures is conducted on an assistance natural renewal of forests with the different closeness of occupied acorns of oak ordinary. Control windows are leave without an assistance natural renewal and for comparison it is conducted landing of one-year seedlings of oak ordinary also by grounds.

**Keywords:** group-gradual fell, windows, escape, natural renewal.

УДК 582.6.912.4

Ст. наук. співроб. Л.В. Вегера, канд. біол. наук –  
Національний дендрологічний парк "Софіївка", НДІ НАН України

### **СИСТЕМАТИЧНИЙ ОГЛЯД РОДУ *RHODODENDRON* L., ПІДСУМКИ ЙОГО СИСТЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ДЕНДРОПАРКУ "СОФІЇВКА"**

Розглянуто деякі відомі на сьогодні системи класифікації роду *Rhododendron* L., наведено підсумки його систематичного аналізу колекції в дендропарку "Софіївка". Встановлено, що цей рід належить до семи таксономічних рангів філогенетичної системи А.Л. Тахтаджяна, представники роду колекції дендропарку "Софіївка", систематизовані за А. Rehder, належать до двох підродів та семи секцій. Однак всі нині